

SCANDINAVIAN STAR

TIL: STORTINGETS SCANDINAVIAN STAR KOMMISJON

DATO: ONSDAG 13. JANUAR 2016

INNSPILL TIL STORTINGETS KOMMISJON FRA STØTTEGRUPPEN

Støttegruppen etter Scandinavian Star ble etablert umiddelbart etter brannkatastrofen 7 april 1990. Oppgaver har omfattet en rekke temaer av betydning for overlevende og etterlatte.

Vi er glade for at kommisjonen er etablert og i gang med arbeidet, og oversender her en orientering om Støttegruppens engasjement og bakgrunnen for dette.

BAKGRUNN

Brannkatastrofen på Scandinavian Star utløste en rekke juridiske og politiske prosesser

1: STRAFFEANSVAR:

Politiets oppfølg skjedde på bakgrunn av en ansvarsdeling mellom Norge, Sverige og Danmark

ILDSPÅSETTELSE: Norsk straffelovs § 148 / dansk straffelovs § 180 / Dette straffeansvaret skulle etter avtalt ansvarsdeling etterforskes av Norge, men i avslag på anmodning om gjenopptagelse har den danske Rigsadvokaten også henvist til § 180. Henlagt i mars 1991.

BRUDD PÅ SJØSIKKERHETEN: Etterforskning, tiltale og dom med hjemmel i dansk lov om skibes sikkerhet med tilhørende bekentgørelser fra Søfartsstyrelsen, som har implementert IMO-konvensjoner, i første rekke SOLAS og STCW. Rettsprosess med dom i Sø- og handelsretten i 1992 og Højesteret i 1993. Kaptein Hugo Larsen ble dømt sammen med reder og rederens direktør. Direktør Ole B. Hansen flyttet til Spania og unndro seg dermed soning.

2: ERSTATNINGSANSVAR:

Alle forhold vedr erstatninger er håndtert uten myndighetenes medvirkning. Schei-kommisjonen skriver følgende på side 87, i kapittelet om rederiet og overdragelsen:

Hvem av dem som skal anses som eier er et spørsmål som i det alt vesentlige dreier seg om økonomiske forhold mellom private parter. Det ligger åpenbart utenfor granskningsutvalgets oppgave å ta stilling til dette.

NOU 1991: 1A side 87

Her er en oversikt over erstatningssaker:

SKULD:

- Støttegruppen og engasjerte et juridisk team som i samarbeid med styret forhandlet med Assuranceforeningen Skuld frem til foreslått og akseptert avtale.
- Besetningen ble ikke omfattet av oppgjøret med Skuld, og har ikke mottatt kompensasjon

- Entertainergruppen fra USA fremforhandlet imidlertid et eget oppgjør med Skuld. Rammene for dette oppgjøret er ikke kjent for Støttegruppen.
- Med bakgrunn i hovedavtalen med Skuld er det i ettertid forhandlet frem flere individuelle avtaler om kompensasjon for senskader. Støttegruppen har ikke oversikt over disse.

FJERDE SØ – NÅ CODAN: Skipet var kaskoforsikret i Fjerde Sø, senere tatt opp i dagens Codan. Dette erstatningsoppgjøret er utenfor Støttegruppens kunnskap.

BILLIGHETSERSTATNING: Den norske besetningen søkte om billighetserstatning, men dette ble ikke imøtekommet av Stortinget.

LLOYDS: Overlevende og etterlatte forsøkte å saksøke klasseselskapet Lloyds Register of Shipping, men saken ble avvist i Florida før det kom til realitetsbehandling.

3: GRANSKING M/ ANBEFALINGER & OPPFØLGING

- Sjøfartsdirektoratet oppnevnte et utvalg for vurdering av passasjerskips sikkerhet. Jansen-utvalget ble ledet av assisterende sjøfartsdirektør Emil Jansen, og avga sin rapport 19. oktober 1990.
- Det skandinaviske granskningsutvalget, Schei-utvalget, avga sin rapport – NOU 1991: 1A og vedlegget 1B - i januar 1991. Utvalget begrunnet hvorfor det ikke ble gjort undersøkelser knyttet til hvem som var eier og operatør av Scandinavian Star, utover det som ble meddelt fra rederiet.

Begge utvalgene ga anbefalinger for bedre sjøsikkerhet. Schei-utvalget anbefalte oppfølging av overlevende.

Hvorvidt den enkelte anbefalingen er fulgt opp eller ikke kan være komplekse temaer, som det ikke er enkelt å besvare JA / NEI.

Etter høring og behandling i departementet, ledet granskingsrapport NOU 1991: 1A til Stortingsmelding nr. 63 (1991-1992) «Om brannulykken på passasjerferjen Scandinavian Star», som ble fremmet i juni 1992, et par måneder etter at Maritime Safety Committee (MSC) i IMO i april 1992 hadde behandlet en rekke forslag fra Norge vedr brannsikkerhet. Etter høring og behandling i sjøfarts- og fiskerikomiteen leverte komiteen sin Innst. S. nr. 108 (1992 – 93) til sluttbehandling i Stortinget.

Det er grunn til å anta at regjeringen ikke ønsket behandling av stortingsmeldingen og anbefalingene fra granskingsutvalget før det var avklart i hvilket omfang det var flertall i IMO for forslagene i NOU 1991: 1A.

Norsk sjøfartspolitikken hviler som kjent på prinsippet om flaggstatens suverenitet med IMO-konvensjoner som ramme. Granskingsutvalget derimot, anbefalte nasjonale / skandinaviske regionale særkrav dersom viktige anbefalinger ikke fikk internasjonal oppslutning. Dette hadde ikke gjennomslag hos myndighetene.

Utvalgets prinsipielle diskusjon om hvorvidt regelendringer bør gjennomføres nasjonalt eller internasjonalt finnes på sidene 190 – 191 i NOU 1991: 1A.

Vedlagt følger brev fra Stiftelsen Skagerrak til skandinaviske myndigheter og svar hvor det angis status for anbefalingene. Denne korrespondansen er fra 2010 / 2011.

Anbefalingen om helseundersøkelser av overlevende er kun fulgt opp i mindre omfang i 1992 - 93. I Danmark foreligger noe materiale som vi kan komme tilbake til. Lars Weisæth hadde noe kontakt med den norske besetningen. Vi kommer tilbake til dette i oppfølgende kontakt.

ANMODNINGER OM GJENOPPTAGELSE

Oppslag i mediene og periodevis politisk oppmerksomhet, kunne gi inntrykk av at Scandinavian Star i mange år har vært på myndighetenes dagsorden.

Realiteten er at formell status, frem til Riksadvokatens vedtak i juni 2014 om gjenopptagelse og Stortingets vedtak i 2015 om ny gransking, har vært følgende:

- Etterforskning av brannstiftelsen henlagt i mars 1991
- Endelig dom i dansk høyesteret 23. november 1993 for brudd på sjøsikkerheten
- Sikkerhetsanbefalingene er sluset inn i IMO-systemet
- Overlevendes helse er kun undersøkt i en mindre omfang i 1992 – 93, uten systematisk kunnskap

BEGRUNNELSE

Støttegruppen ble i perioden 1992 – 1994 klar over forhold som indikerte at rederiorganisasjonen bak operasjonene av Scandinavian Star ikke var korrekt beskrevet i dommene i Sjø- og Handelsretten og Høyesteret, og heller ikke i NOU 1991: 1A. Personer og selskaper tilknyttet Sea Escape fremsto mer med funksjon som operatør og reder for Scandinavian Star enn det som var kjent.

Dette var opplysninger som ikke fremkom i granskningsutvalgets rapport og heller ikke i det vi kjente til av politiets materiale. Verken siktelse, tiltale eller dommene fra Danmark synliggjør denne kunnskapen.

Kort oppsummert dreier det seg om følgende:

Politiet i Danmark la til grunn er at Scandinavian Star i årene frem til 1990 var eid av et selskap i Stena-gruppen, som chartret skipet til Sea Escape. Sea Escape hadde en kjøpsopsjon som ble utløst ved at Sea Escape den 30. mars 1990 kjøpte og overtok Scandinavian Star, og samme dag solgte skipet videre til KS Scandinavian Star, et selskap i en mer omfattende selskapsgruppe kontrollert av Henrik Johansen.

Relasjonen mellom Sea Escape og Henrik Johansen var altså enkelt beskrevet: Selger – kjøper.

Som kjøper og ny eier ble Henrik Johansen og hans direktør Ole B. Hansen ansett å være skipets reder og rederens direktør og ble tiltalt og dømt som dette.

Granskningsutvalgets rapport – NOU 1991 1A, redegjør i kap. 5, sidene 81 – 87 - for rederiorganisasjonen. På side 84 er Henrik Johansens selskapsgruppe skissert. Utvalget beskriver den samme forståelsen av hvem som var eier og operatør som politiet la til grunn.

Granskningsutvalget understreker at fremstillingen bygger på opplysninger fra rederiet, og påstår ikke at eierskapet og rederiorganisasjonen er avdekket gjennom egne undersøkelser.

Denne «selger-kjøper» relasjonen ble umiddelbart etter katastrofen presentert for Sjø- og Handelsretten, som hadde ansvar for gjennomføring av sjøforklaringen.

Allerede ved handelsminister Kaci Kullman Fives redegjørelse til Stortinget den 2. mai 1990 ble denne, etter vår vurdering feilaktige, forståelsen av hvem som var eier og operatør formidlet til Stortinget.

Stortinget ble altså informert om forhold med relevans for ansvaret for straffbare handlinger, uten forutgående gransking eller etterforskning. Kun basert på den beskrivelse av som var gitt av advokatene Reumert & Partnere. Vedlagt følger skriv fra Reumert & Partnere i april 1990.

Støttegruppen samlet i perioden 1992 – 1995 dokumentasjon som viste at Henrik Johansen og person- og selskapskretsen rundt Sea Escape hadde relasjoner av et helt annet omfang enn det som var kjent.

Den sentrale personen i dette nettverket var Niels-Erik Lund og selskapet International Shipping Partners som han ledet. Vi vurderte, og vurderer fortsatt, at operasjonen av Scandinavian Star skjedde under kontroll av det konseptet for eierskap, management og operasjon av skip som Niels-Erik Lund hadde utviklet og drev gjennom International Shipping Partners.

Utdyping og dokumentasjon av dette vil vi komme tilbake til ved oppfølgende kontakt med kommisjonen.

Støttegruppens første anmodning om gjenopptagelse av etterforskningen ble sendt til den danske Rigsadvokaten i januar 1996. Anmodningen var begrunnet i at personer og selskaper med ansvar for brudd på sjøsikkerheten ikke var etterforsket og tiltalt.

Anmodningen ble umiddelbart avvist fordi bruddene på sjøsikkerheten uansett var foreldet etter 2 år, altså allerede i april 1992. Foreldelse av straffbare forhold er definitive grenser. Støttegruppen endret derfor sin argumentasjon til å anmode om gransking, som ikke har foreldelsesfrist.

Gransking handler ikke om straffeansvar, men gransking vil ivareta ideelle behov for korrekt beskrivelse av hendelsesforløp, aktører og ansvarsforhold. Vi antok dessuten at gransking ville avdekke forhold som igjen ville ansvarliggjøre myndighetene, og dermed forhåpentligvis føre til regelendringer av betydning for sikkerheten. Dette forebyggende formålet var og er en viktig drivkraft for Støttegruppen.

Samtidig har vi siden 1996 understreket at det er urimelig å avvise etterforskning av eier / operatør grunnet foreldelse, da dette tema må være opplyst før det kan konkluderes i etterforskningen av brannstiftelsen.

Det var en lettelse da politiet i Oslo i juni 2014 anbefalte til Riksadvokaten å gjenoppta etterforskningen, nettopp med begrunnelse i de uavklarte økonomiske forholdene knyttet til Scandinavian Star.

I dette lå nettopp spørsmålene om hvem som var skipets eier, hvem som opererte skipet, økonomiske interesser og bevegelser rundt skipet, forsikringsoppjøret etc. Begrunnelsen for gjenopptagelse lå altså nettopp i de forhold som Støttegruppen i over 20 år hadde hevdet at var mangelfullt / feil beskrevet.

Enda større lettelse var det da Riksadvokaten i sitt vedtak utvidet den kommende etterforskningen til også å omfatte brannforløpet. Riksadvokaten gikk altså lenger enn politiets anbefaling.

Støttegruppen har levert følgende anmodninger om ny etterforskning / gransking

DANMARK

1996: Anmodning om ny etterforskning. Avvist av Riksadvokaten ved brev 16. januar 1996. Ny anmodning til Justitsministeriet. Avvist av Justitsministeriet v/ justitsminister Frank Jensen i brev den 29. januar 1997 og ytterligere svarbrev den 30. april 1997

2002: Ny anmodning på bakgrunn av signaler i påtegning i et avslag den norske Riksadvokaten hadde sendt til Mike Axdal og Terje Bergsvåg. Anmodningen ble behandlet over flere år, med interne utredninger av statsadvokaten på Sjælland og «Told & Skat». Avslag fra Rigsadvokaten i brev datert 28. januar 2005 til Støttegruppen. Vi anket, og mottok endelig avslag fra Justitsministeren den 13. juli 2006

2010: Ny anmodning, på bakgrunn av en politisk situasjon i Folketinget våren 2010, da det nær var politisk flertall for gransking. Etter kontakt med de parlamentariske lederne ble vedtak om gransking unngått.

Justitsministeriet sendte den 13 april 2010 brev til Rigsadvokaten med spørsmål om hva som eventuelt var nytt i saken, og til Søfartsstyrelsen om hvordan sikkerheten var fulgt opp.

Støttegruppen ønsket ikke at Rigsadvokaten alene skulle besvare dette brevet, og utarbeidet derfor en ny anmodning om gjenopptagelse. Rigsadvokaten avviste ny gjenopptagelse ved brev og notat til Justitsministeriet den 7. desember 2010 og pressemelding den 9. desember 2010. Justitsministeriet avviste gjenopptagelse i brev til Støttegruppen den 24. februar 2011

2013: Etter den norske Riksadvokatens avslag datert januar 2012 på anmodning om ny etterforskning, fremmet Støttegruppen i april 2013 nok en gang anmodning om gransking. Denne anmodningen ble sendt til regjeringene i Norge, Sverige og Danmark. Justitsministeriet i Danmark avviste nok en gang anmodningen ved brev til Støttegruppen den 11. mars 2014.

NORGE

1996 / 97: Motstand i Danmark mot ny etterforskning / gransking av det tema som etter avtalen om ansvarsdeling var dansk ansvar, medførte at Støttegruppen hadde bred kontakt også til norske myndigheter / Stortinget. Krav om gransking ble kombinert med forslag om bedre sikkerhet, herunder at korrekt informasjon om eier og reder må inngå som tema ved norsk havnestatskontroll.

Ved stortingsmøte 12. juni 1997, sak 20, falt flere av de forslagene vi hadde arbeidet for:

Forslag fra Rød Valgallianse:

Stortinget ber Regjeringa setje ned ein granskingskommisjon som skal gjennomgå ansvarsforholda bak Scandinavian Star-katastrofen. Mandatet for kommisjonen må bl.a omfatte:

- kven som var eigar av skipet på ulykkestidspunktet
- kven som var ansvarleg reiar på ulykkestidspunktet
- korleis norsk lovgivning kan endrast viss ein skal unngå at skip med ukjend eigarskap kan trafikkere norske havner, og
- om erfaringane frå Scandinavian Star gir grunn til andre endringar i norsk lovgivning eller internasjonalt regelverk

Forslaget fra Rød Valgalliansen ble med 99 mot 8 stemmer ikke bifalt.

Forslag fra SV:

Forslagene 1 – 4 omhandlet foreldelsesregler, mer uavhengig skipskontroll, samordnet nordisk kontroll av eierskap til skip og endring fra sjøforklaringer til permanent havarikommisjon. Ingen av forslagene ble vedtatt, men bl.a etablering av permanent havarikommisjon er senere innført. Eierskap er også i større grad omfattet av regulering, i hvert fall i teorien, ved ISM-koden.

Forslag 5 fra Sosialistisk Venstreparti hadde følgende ordlyd:

Stortinget ber om at Regjeringa nedsetter et utvalg for å undersøke den dokumentasjon som er fremlagt av Støttegruppen etter Scandinavian Star og avisene Bergens Tidende og Jyllandsposten. Det må søkes å avdekke hvem eier av Scandinavian Star var, da ulykken skjedde 7. april 1990. Utvalget må også søke å komme med anbefalinger for hvordan etterforskninga av ulykker til sjøs skal foregå på bakgrunn av resultater av en slik gjennomgang av Scandinavian Star-ulykken.

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 97 mot 10 stemmer ikke bifalt.

2011: Etter nytt avslag i Danmark mottatt i februar 2011, besluttet Støttegruppen nok en gang å anmode norsk påtalemyndighet om gjenopptagelse. Vi ba samtidig om at norske myndigheter måtte overta det hele ansvaret for videre behandling av Scandinavian Star, uten hensyn til ansvarsdelingen fra 1990.

Anmodningen ble avvist ved brev fra Riksadvokaten 30. januar 2012. Vi forsto avslaget dithen at proporsjonalitetsvurderingen ble tillagt avgjørende vekt for avslaget.

2013: Støttegruppen hadde ikke ytterligere momenter å tilføre det strafferettslige ansvaret for brannstiftelsen, og så dermed ingen mulighet til å anke det etter vår mening feilaktige avslaget.

Støttegruppen prioriterte derfor nok en gang krav om gransking, og forberedte en anmodning om dette som ble sendt i april 2013 til regjeringene i Norge, Sverige og Danmark.

Danmark avviste som nevnt ovenfor raskt anmodningen. Sverige henviste til koordinering med norske myndigheter og at nærmere vurdering ville avvente politiets utredning, som altså forelå i juni 2014.

Anmodningen om gransking ble tatt opp i interpellasjonsdebatt i Stortinget i november 2013, hvor justisminister Anders Anundsen ga signaler om at parlamentarisk gransking kunne være en løsning dersom Stortinget ønsket gransking. Kommisjonen som er adressat for dette brevet ble senere nedsatt som et resultat av den etterfølgende politiske prosessen.

Støttegruppen oppsummerer dermed:

- Politiets etterforskning er gjenopptatt ved Riksadvokatens vedtak 27 juni 2014
- Parlamentarisk gransking er igangsatt, med formelt vedtak i Stortinget 19 januar 2016

Grunnlaget for at både etterforskning og gransking er gjenopptatt, er naturligvis at hjemmel og kriterier for dette foreligger. Dette synliggjøres ved sentrale konklusjoner fra Oslopolitiets utredning i perioden 2013 – 2014, som ble presentert i juni 2014:

Prosjektgruppen finner ikke et bevismessig grunnlag for å kunne konkludere med at Erik Mørk Andersen "med stor grad av sannsynlighet" er gjerningsmannen, og kan følgelig ikke stille seg bak konklusjonen fra etterforskningen i 1990/91

Prosjektrapporten side 87

Sjøforklaringen i Sjø- og handelsretten, politietterforskningene i Norge og Danmark, og granskningsutvalget, ser i stor grad til å bygge på samme kilder i og med at disse bygger på hverandres arbeid

Prosjektrapporten side 112

Det er vårt klare inntrykk at partenes forklaringer i liten grad er søkt bekreftet gjennom alternative undersøkelser

Prosjektrapporten side 114

Støttegruppen er glad for at både etterforskning og gransking nå pågår. Samtidig ber vi kommisjonen være oppmerksom på det manglende samsvar mellom konklusjonene i Oslopolitiets utredning, som igjen begrunnet Riksadvokatens beslutning om ny etterforskning, og de gjentatte avslag fra Danmark.

Vi håper at kommisjonen vil anse sitt mandat til også å vurdere Danmarks behandling av gjentatte anmodninger om gjenopptagelse. Vurderingen må omfatte de begrunnelser for avslag som er meddelt

Støttegruppen i lys av det som allerede har fremkommet ved politiets utredning i 2013 – 2014 og etterfølgende etterforskning, samt det som vil fremkomme ved kommisjonens egne undersøkelser.

Vedlagt følger Støttegruppens brev til Danmarks Justitsministerium v/ daværende justitsminister Karen Hækkerup den 24. september 2014. Brevet er ikke besvart.

ANDRE AKTØRER

Andre aktører enn Støttegruppen har også fremmet begjæringer om gjenåpning:

Mike Axdal, Terje Bergsvåg og Hasse Magnusson har siden tidlig på 1990-tallet levert flere begjæringer om etterforskning av brannstiftelsen.

Etter at Mike og Terje skilte lag har Mike vært engasjert i Danmark.

Terje deltok i 2010 i etableringen av «Stiftelsen etterforskning av mordbrannen Scandinavian Star», som har levert flere begjæringer om ny etterforskning. Våren 2013 var stiftelsen utløsende for Oslo politiets utredning, som ledet til rapporten i juni 2014, som igjen var utløsende for Riksadvokatens vedtak.

MANDAT – GRANSKINGSTEMA

Presidentskapet har i Innst. 143 S (2015 – 2016) fastsatt mandat for kommisjonen.

Støttegruppen angir nedenfor i tilknytning til hvert enkelt punkt en konkretisering av tema som vi håper at kommisjonen vil undersøke, med hjemmel i det mandatet som er gitt:

1. *Kommisjonen skal vurdere om de faktiske forhold som det er blitt redegjort for under Stortingets tidligere behandling av brannen på Scandinavian Star (jf. bl.a. Innst. S. nr. 235 (1989–1990), St.meld. nr. 63 (1991–1992), jf. NOU 1991:1 a og b, samt Innst. S. nr. 108 (1992–1993)) gir et korrekt og fyllestgjørende bilde av saken.*

Kommisjonen skal videre vurdere de offentlige myndigheters oppfølging av saken, herunder oppfølgingen av de anbefalinger som ble gitt i ovennevnte dokumenter, samt ivaretagelsen av overlevende og pårørende.

KONKRETISERING AV TEMA REF. MANDATETS PKT 1:

EIERSKAP OG OPERATØR: Hvem var eier og hvem opererte Scandinavian Star i perioden 1. april 1990 til tidspunkt for sjøforklaringen startet i København

BRANNFORLØPET: Var det observerte brannforløpet en følge av samme brannstiftelse ca kl. 0200 natt til lørdag 7 april 1990? Må nye oppblussinger på nye steder på skipet frem til all brann var endelig slukket ca kl. 1600 søndag 8. april 1990 være forårsaket av nye brannstiftelser?

FORHÅNDSKONTROLL: Manglende forhåndskontroll ble forklart med Paris MOU og 25%-regelen som denne avtalen etablerer. Var denne begrunnelsen korrekt?

Ble Paris MOU evt korrekt anvendt? Hadde Paris MOU kategoriseringer av skip begrunnet i risiko som uansett skulle medført havnestatkontroll før skipet ble satt i rute? Skulle andre regelverk som forutsetter forhåndskontroll vært lagt til grunn? Det vises til vedlagte brev datert 13. september 2010 fra 3F / Henrik Berlau til Danmarks Rigsadvokat hvor dette hevdes.

Hadde også Norge regler om kontroll som ikke ble fulgt? Var det bestemmelser om konsesjon ved etablering av ny linje for passasjerskip mellom Norge og Danmark, og var det plikt til å informere på forhånd til Oslo Havnevesen før anløp Oslo?

SKULD: Forfatter Lars Halskov avdekker i «Branden», Gyldendal 2015, at Skulds inspektør Erik Stein hadde gjennomført forhåndskontroll før Skuld aksepterte å dekke ansvaret. Stein påla en rekke tiltak før skipet kunne seile med passasjerer. Likevel ble skipet satt i rute med passasjerer uten at de tiltak Stein hadde pålagt var gjennomført. Skuld påtok seg ansvar som P&I for Scandinavian Star uten at Stein var klar over dette. Alle forhold vedr Skulds rolle bør inngå i granskingen.

HELSEITUASJON FOR OVERLEVENDE: Hvorfor er anbefalingen om helseundersøkelser av de overlevende ennå ikke gjennomført som anbefalt? Hvorfor finnes det ikke systematisk kunnskap om helsesituasjon, sykkelighet og død for perioden 1990 – 2016 for de overlevende fra 1990?

BESETNINGEN: Undersøkelsen må omfatte oppfølgingen av den norske besetningen / den del av besetningen som fulgte med over til Scandinavian Star fra tidligere DaNo-linjen. Dette er ikke en ekskludering av øvrig besetning, som undersøkelsen også bør etablere kunnskap om, hvis mulig.

EVALUERING AV POLITIET OG PÅTALEMYNDIGHETEN: Gjørv-kommisjonen ble viktig for evaluering av politiets arbeid etter 22. juli, og har hatt betydning for det etterfølgende strukturarbeidet og organiseringen av norsk politi. Støttegruppen ber om at kommisjonen på tilsvarende måte vil undersøke og evaluere politiets og Riksadvokatens håndtering av Scandinavian Star.

HÅNDTERING AV GJENOPPTAGELSESANMODNINGER: Evalueringen av politiet må også omfatte påtalemyndighetenes behandling og avslag på anmodninger om gjenopptagelse.

STORTINGETS BEHANDLING: De henvisninger mandatet har til Stortingets tidligere behandling er ikke uttømmende. Støttegruppen vil komme tilbake med utfyllende oversikt over Stortingets behandling, og angi hvor vi mener at Stortinget har hatt ukorrekt og / eller mangelfull informasjon.

DANSKE MYNDIGHETER: Kommisjonens vurdering av offentlige myndigheters oppfølging må også omfatte danske myndigheter. Herunder etterforskningen som ledet frem til tiltale og rettsbehandling i S- og handelsretten og deretter Højesteret, og de etterfølgende behandlinger og avslag på Støttegruppens anmodninger om gjenopptagelse av etterforskning / granskning.

Kommisjonen vil ved en enkel henvendelse til Folketinget kunne få oversendt et uttømmende materiale vedr forespørselsdebatter, spørsmål som er stilt og regjeringens svar på disse.

STATUS FOR ANBEFALINGENE I NOU 1991: 1A: Det vises til vedlegg.

BISTANDSADVOKATORORDNINGEN: Det er åpnet for bistandsadvokater til enkeltpersoner, og det er utpekt to koordinerende bistandsadvokater. Vi ber kommisjonen vurdere hvordan denne ordningen har fungert som del av mandatet hva angår ivaretagelse av overlevende og pårørende.

BEGREPSBRUK: Brannkatastrofen på Scandinavian Star ble umiddelbart omtalt som en ulykke. NOU 1991: 1A omhandler «Scandinavian Star-ulykken». Stortingsmelding nr 63 (1991-92) har tittel «Om brannulykken på passasjerfergen Scandinavian Star».

Støttegruppen tok selv navnet «Støttegruppen for pårørende og overlevende etter Scandinavian Star ulykken» ved etablering i 1990. Først i forbindelse med markeringen i 2010 og den samtidige

kontakten med Danmark om gjenopptagelse, var det en bevisstgjøring om språkets og begrepenes makt til å gi innhold og forståelse av virkeligheten. I tale ved markering i 2010 ble følgende uttalt:

Språket kan tildekke realiteter - katastrofen i 1990 var ikke bare en ulykke.

Den var resultat av kriminelle handlinger.

- *Straffbart forhold 1: Ildspåsettelsen: Etterforsket av politiet i Oslo. Saken ble henlagt. Ingen er siktet, tiltalt eller straffet for ildspåsettelsen. Dette straffbare forholdet foreldes først i 2015.*
- *Straffbart forhold 2: Drift av skip som ikke var sjødyktig. Brudd på dansk lov om skibes sikkerhet og norsk straffelov: Etterforsket av politiet på Frederiksberg og ledet til straffesak høsten 1992 ved SØ- og handelsretten og endelig dom i dansk høyesterett i november 1993.*

I årene etter 1990 har vi dokumentert en helt annen operativ rederistruktur og økonomiske bevegelser bak Scandinavian Star enn det som dansk rett la til grunn. Dette er informasjon som burde vært del av etterforskningen av brannstiftelsen. Grunnleggende forutsetninger for henleggelsen av brannetterforskningen og dommen i dansk Høyesterett er derfor endret.

Det har ikke vært omtvistet at brannen skyldes ildspåsettelse.

Dersom noen blir identifisert og pågrepet som ansvarlig for ildspåsettelsen, så blir vedkommende tiltalt etter straffelovens § 148 – også kalt mordbrannparagrafen.

Språk er makt og språkets begreper definerer og skaper virkelighet og forståelse. Ingen snakker om Orderud-ulykken eller ulykken i Baneheia.

Vi ber kommisjonen om å vurdere korrekt begrepsbruk vedr. Scandinavian Star, og anser at dette faller inn under mandatets pkt 1.

2. *Kommisjonen skal ikke ta stilling til spørsmål om strafferettslig ansvar.*

KONKRETISERING AV TEMA REF. MANDATETS PKT 2:

Mandatet presisering uttrykker en korrekt forståelse av skillet mellom politiets etterforskning og granskingsutvalgets mandat. Dette betyr ikke at kommisjonen er avskåret fra å undersøke sammenfallende tema som inngår i politiets etterforskning. Vi understreker dette fordi brannstiftelsen – brannforløpet - avklaring av eier og operatørforhold – er tema som både inngår i politiets pågående etterforskning, men også ER kjernetema i mandatet for ny gransking.

Skille mellom gransking og etterforskning betyr etter vår forståelse ikke at kommisjonen er avskåret fra å kommunisere med politiet og tilgang til etterforskningsmateriale som kan være til hjelp for kommisjonen og bidra til mer effektiv tidsbruk for kommisjonen.

På den annen side må kommisjonen naturligvis gjøre sine egne og uavhengige vurderinger av f.eks branntekniske forhold og brannforløpet. Vi ber kommisjonen om å foreta egne og uavhengige undersøkelser også av forhold som allerede inngår i politiets etterforskning.

3. *Kommisjonen kan benytte både nasjonal og internasjonal fagkompetanse i den grad dette anses nødvendig. Det forutsettes at kommisjonen oppretter dialog med personer og instanser som kan opplyse saken, herunder overlevende og pårørende. Offentlige myndigheter forutsettes å stille til rådighet for kommisjonen alt materiale som kommisjonen anser kan være av interesse for saken. I den grad granskingen medfører kontakt med fremmed makt, skal Utenriksdepartementet orienteres og deretter koordinere kontakten.*

KONKRETISERING AV TEMA REF. MANDATETS PKT 3:

Vi har ingen ytterligere kommentarer til dette punktet.

4. *Kommisjonen starter sin gransking så snart som mulig og utarbeider innen 1. juni 2017 en rapport med sine konklusjoner til Stortingets presidentskap.*

KONKRETISERING AV TEMA MED HJEMMEL I MANDATETS PKT 4:

Vi har ingen ytterligere kommentarer til dette punktet.

SÆRLOV

Støttegruppen er glad for vedtaket om en særlov, slik vi har bedt om.

Vi har ingen ytterligere kommentarer til denne, utover at loven gir kommisjonen verktøy og handlingsrom til å gjennomføre undersøkelser i en bredde og dybde som vi håper at kommisjonen utnytte.

AVSLUTNING

Støttegruppen håper at dette er nyttig informasjon for kommisjonen, og regner med at det blir anledning til å utdype dette i oppfølgende kontakt..

Med vennlig hilsen

STØTTEGRUPPEN ETTER SCANDINAVIAN STAR

Jan Harsem (sign)

Kurt Evert Stenbakk (sign)

Torbjørn Kalberg (sign)

Grete Holen (sign)

Trond Dolva (sign)

Anne Hammer (sign)

VEDLEGG:

- Reumert & Partnere 9. april 1990 og 25. april 1990
- Korrespondanse 2010 – 2011 vedr status for anbefalingene i NOU 1991: 1A
- Brev datert 24. september 2014 til Danmarks daværende justisminister Karen Hækkerup
- Brev datert 13 september 2010 fra fagforeningen 3F til Rigsadvokaten i Danmark
- Brev til de skandinaviske regjeringene 24 april 2013
- Brev til Stortingets Presidentskap 18. juni 2015

STØTTEGRUPPEN ETTER SCANDINAVIAN STAR

POST: POSTBOKS 23 • 1371 ASKER • NORGE

WEB: www.scandinavianstar.no

EPOST.: jan@harsem.no (Jan Harsem) / kurt.evert@live.no (Kurt Evert Stenbakk)

TLF.: +47 - 95771199 (Jan) / +47 - 98 600 260 (Kurt)